וואס דערפאר זאל מען ארייגשרייבן אלע שאלות אין די קובצים הנ"ל, מיטן נאמען. און אויב ער וויל אָן א נאמען, ווייל ער איז א הצנע לכת[80] - זאל ער שרייבן אָן א נאמען.

וואס דער עצם עניין פון שרייבן דארטן איז כמאמר חז"ל[81] "הרבה קבלתי מרבותי הרבה קבלתי מחברי" - דער עניין פון פלפול חברים[82].

ויישר חילם ותבוא עליהם ברכה פון די אלע וואס שרייבן אין די קובצים און קאכן זיך אין דברי רבותינו נשיאינו.

כ. כאן המקום להשלים דעם ביאור (וואס מען האט גערעדט עשרה בטבת) אין דעם וואס רש"י זאגט [בתחלת הסדרה און אויך אין דער התחלה פון "רביעי"[83] (דער שיעור חומש פון עשרה בטבת שנה זו)] "ביקש לגלות את הקץ". וואס אין דעם האט מען געפרעגט:

א) ס'איז דאך זיכער, אז מיט זיין וועלן מגלה זיין דעם קץ, איז יעקב אבינו געווען אויסן (ניט צו באווייזן ח"ו זיין גדלות, אז ער ווייס דעם קץ, נאר) בכדי אז דורך דעם זאל ארויסקומען א טובה פאר אידן. דארף מען פארשטיין: וואס פאר א תועלת וואלט ארויסגעקומען צו אידן דורך דעם וואס זיי וואלטן געוואוסט דאמאלס דעם קץ?

ב) די קשיא איז גאר שטורעמדיק:

אויב יעקב וואלט מגלה געווען דעם קץ, אז ער וועט זיין ערשט אין טויזנטער יארן שפעטער (ווי מען זעט עס איצטער[84], אז מען געפינט זיך אין עשירי בטבת שנת ה' אלפים תשמ"א ועדיין לא בא) - וואלט עס ניט נאר ניט געבראכט קיין הועלת, נאר אדרבה: דאס וואלט גע'פועל'ט אין אידן א מורא'דיקן שבירת הרות און צובראכנקייט!

און מען האט עס פארענטפערט ע"פ דרשת רז"ל[85] עה"פ[86] "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' גו'", אז אילו זכו וואלט דער אויבערשטער געבראכט אידן (בעת יציאת מצרים) אין "מכון לשבתך פעלת ה'", וואס אין "בנינא דקוב"ה" איז ניט שייך קיין חורבן (וגלות), און דאן וואלט די גאולה

- פון -

----

80) ל' הכתוב - מיכה ו, ח. 81) ראה תענית ז, א.
82) ראה אבות פ"ו מ"ו. 83) מט, א. 84) וגם בזמן רש"י (נפטר ד' אלפים תתסה - סדה"ד בערכו) עברו כבר יותר מב' אלפים ושש מאות שנה מעה שביקש יעקב לגלות את הקץ - וא"כ הו"ל לרש"י באווארענען הקושיא שבפנים. 85) זח"ג רכא, א.
86) בשלח טו, יז.

פון גלות מצרים געווען (אויך) די גאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות[87]. וואס עפ"ז קומט אויס, אז דער קץ וואס איז באשטימט געווארן (אילו זכו) איז - דער זמן פון יציאת מצרים.

ועפ"ז יש לומר דעם פירוש פון "ביקש לגלות את הקץ": אז ער האט געוואלט מגלה זיין דעם קץ ווי ער איז געווען דעמולט (ווען "ביקש לגלות"),

און די התעוררות וואס וואלט געווען דורך די הודעה (וואס יעקב וואלט מגלה געווען צו אידן) אז דער קץ (די גאולה שלימה שאין אחרי' גלות) איז גאר נאענט - וואלט זיי געבראכט צו מוסיף זיין אין עבודת ה' (כדלקמן סכ"א), צו א מצב פון "זכו" און שולל געווען דעם "ארגיזו קמי' במדבר"[88],

ובמילא - וואלט דער קץ וועלכן יעקב האט געוואלט מגלה זיין (בלויז קארגע צוויי הונדערט יאר[89] פון די צייט וואס ביקש לגלות את הקץ) געווען טאקע בפועל.

כא. דער[90] טעם פון דעם וואס דער "לגלות את הקץ" וואלט זיי געבראכט צו מוסיף זיין בעבודתם [הגם לכאורה: אויב יעקב וואלט מגלה געווען דעם קץ, וואלט לכאורה סיי-ווי געווען די גאולה שלימה אין דעם זמן] יש לבאר בשני אופנים[91] -

[און רש"י דארף עס ניט מפרש זיין ווייל דער בן חמש למקרא פארשטייט מעצמו (ביידע אופנים) פון דעם וואס ער האט געלערנט אין פרש"י לפנ"ז]:

א) אויפן פסוק[92] "קטנתי מכל החסדים" זאגט רש"י, אז כאטש יעקב האט געהאט א הבטחה פון דעם אויבערשטן, פונדעסטוועגן האט ער מורא געהאט "שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי כו'".

פון דעם איז פארשטאנדיק בעניננו: אז אויב יעקב וואל' מגלה געווען דעם קץ (אז ער איז גאר נאענט), וואלטן אידן מורא געהאט שמא יגרום החטא[93] - און דאס וואלט זיי ברענגען

---

87) ראה גם עירובין נד, א. שמו"ר רפל"ב. ובכ"מ.
88) לשון הזהר שם. 89) שהרי במצרים היו רד"ו שנה (פרש"י עה"פ לך לך טו, יג. מקץ מב, ב), ובעת שביקש יעקב לגלוח את הקץ - כבר עברו י"ז שנה מעת הירידה למצרים. 90) בהבא לקמן (סכ"א-כב) - ראה גם (בקיצור) בהשיחה דעשרה בטבת.
91) וכוונת יעקב בזה שביקש לגלות את הקץ - אפ"ל או באופן הא', או באופן הב', או שניהם. 92) וישלח לב, יא.
93) בהקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש, ש"ענין זה (שמא יגרום החטא)

צו היטן זיך בזהירות <u>יתירה</u> מן החטא, בכדי אז די גאולה זאל זיך ניט פארשפעטיקן ח"ו.

ב) דורך דעם וואס אידן וואלטן מוסיף געווען אין עבודת ה׳ - איז מעגליך, אז די הוספה זאל מקדים זיין די גאולה, אז זי זאל קומען נאך פאר דעם קץ.

ובדוגמת וואס רש"י האט שוין מפרש געווען פריער[94], אז הגם ס׳איז באשטימט געווארן רעב אויף זיבן יאר, וואס לויט דעם האט געדארפט זיין "עוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר"[95] - פונדעסטוועגן, "מכיון שבא יעקב למצרים באה ברכה לרגליו והתחילו לזרוע וכלה הרעב".

כב. נאך א דוגמא להנ"ל (אז די הוספה בעבודת ה׳ האט געקענט ברענגען די גאולה פאר דעם קץ):

(א) פון די טעמים אויף־דעם וואס גלות מצרים איז געווען נאר רד"ו שנה - און ניט ארבע מאות שנה ווי ס׳איז באשטימט געווארן בברית בין הבתרים - איז, ווײַלע דער קושי השעבוד האט משלים געווען דעם מנין (פון ארבע מאות שנה)[96].

איז כשם ווי די הוספה אין שעבוד (דער <u>קושי</u> השעבוד) האט מקדים געווען די גאולה - עד"ז (ובמכ"ש[97]) וואלט די הוספה אין עבודת ה׳ מקדים געווען די גאולה.

(ב) אויפן פסוק[98] בעתה אחישנה איז רש"י מפרש (גענומען פון גמרא[99]): "זכו - אחישנה. לא זכו - בעתה". זעט מען דאך אז דורך "זכו" (הוספה אין עבודת ה׳) - איז "אחישנה", פאר דער צייט (קץ)[100].

- מען -

אינו אלא בין הקב"ה ובין הנביא" אבל לא "שיאמר הקב"ה לנביא להבטיח לבני אדם בבשורה טובה במאמר מוחלט בלא תנאי ואחר כן לא יקיים", דא"כ "לא יהי׳ נשאר לנו מקום לקיים בו אמונת הנבואה". אבל אין זה שייך לעניננו, כי בנדו"ד לא היתה נבואה לא הי׳ צורך לראי׳ שיעקב יודע יעהידות, ואין שייך כאן כלל "לקיים אמונת הנבואה". <u>ופשוט</u>. ולהעיר מרמב"ן עה"פ בא יב, מא, דמה שהיו ישראל בגלות ה"ל שנה (אף שנאמר <u>בפירוש</u> בברית בין הבתרים ארבע מאות שנה) הוא מצד שגרם החטא. אבל אינו לפרש"י בא שם, שכוהב שלא עכבם אפילו כהרף עין. 94) ויגש מז, יט. 95) שם מה, ו. 96) באר מים חיים עה"פ לך לך שם. וראה גם רלב"ג עה"פ. 97) כי מרובה מדה טובה (סוטה יא, א). 98) ישעי׳ ס, כב. 99) סנהדרין צח, א. 100) אין להלק, כי שם מדבר בגלות הבא "מפני חטאינו" - ולכן כש"זכו", נתבטל סיבת הגלות. משא"כ הגזירה ד"כי גר יהי׳ זרעך גו׳ ארבע מאות שנה" שנגזרה בברית בין הבתרים,

מען קען אבער ניט זאגן אז רש"י (בפרשהנו) פארלאזט זיך אויף די צוויי דוגמאות - ווארום רש"י האט געשריבן זיין פירוש (אויך) פאר א בן חמש (למקרא), און ווען דער בן חמש למקרא האלט פרשה ויחי האט ער נאך ניט געלערנט דעם פסוק בעתה אחישנה (אין ישעי'),

ועאכו"כ בנוגע די ערשטע דוגמא (אז דער קושי השעבוד האט כשלים געווען דעם מניין) - וואס דער בן חמש למקרא האט געלערנט אין פרש"י[101] פארקערט אז די "ארבע מאות שנה" האבן זיך אנגעהויבן "משנולד יצחק" און די גאולה פון מצרים איז געווען פונקט צו דער באשטימטער צייט (ווען "הגיע הקץ"[102]).

און דעריבער דארף מען זאגן אז רש"י פארלאזט זיך אויף דעם וואס ער האט מפרש געווען פריער אין פרשת ויגש (כנ"ל סוף ס"ב),

אדער ווי דער ערשטער אופן (לעיל שם), אז דורך "לגלות את הקץ" וואלטן זיי זיך געהיט בזהירות יתירה מן החטא - וואס אויך דעם עניין ווייס דער בן חמש למקרא פון דעם וואס ער האט געלערנט אין פרש"י פריער (פרשת וישלח), כנ"ל שם.

כג. לאחרי כל זה איז אבער שווער צו איינלערנען דעם פירוש הנ"ל אין "ביקש לגלות את הקץ" [אז דאס מיינט דעם קץ ווי ער איז געווען באשטימט דעמולט, דער זמן פון יצי"מ] אין פשוטו של מקרא - ווייל:

א) דער קץ פון גלות מצרים איז געווען גלוי (ארבע מאות שנה), פאסט דאך ניט זאגן אויף דעם "לגלות את הקץ". ואע"פ אז יעקב האט געוואלט מגלה זיין (אז די גאולה פון גלות מצרים וועט זיין א גאולה שלימה שאין אחרי' גלות, ובמילא) אז דאך (בעת יצי"מ) וועט זיין אויך דער "קץ הימין"[102*] -

איז דאך דער עניין פון דעם וואס יעקב וואלט אויפגעטאן איז - (ניט א גילוי פון א קץ, נאר) א ביאור והודעה אז יציאת מצרים וועט זיין א גאולה שלימה שאין אחרי' גלות. ויתירה מזה - עפ"ז איז דאך דא נאר איין גלות - ובמילא נאר איין גאולה וקץ.

- ב) דער -

מכיון שאינה מפני החטא - גם כש"זכו", לא באה הגאולה לפני ארבע מאות שנה - שהרי בחמש משבע שני הרעב אחישנה מברכתו של יעקב. 101) לך לך שם. ובפרש"י מקץ שם, שעוד לפני הירידה למצרים "רמז למאתים ועשר שנים" - אאפ"ל שיעקב ידע ורמז לבניו - דמוכח בפשוטו ש"מ שלא ידע. 102) לשון רש"י (לקמן) בא שם. *102) דניאל בסופו.

ב) דער בן חמש למקרא ווייס ניט פון די מדרשי רז"ל אז אילו זכו וואלט די גאולה פון גלות מצרים געווען א גאולה שלימה שאין אחרי' גלות.

ג) נאכמער: ווען דער בן חמש למקרא וועט קומען צו פרשת שמות, וועט ער לערנען אין פרש"י[103] אז ווען דער אויבערשטער האט געשיקט משה'ן צו ארויסנעמען די אידן פון מצרים, האט ער אים געזאגט (שוין דעמולט) אז עס וועט זיין "שעבוד שאר מלכיות".

כד. דער ביאור אין דעם:

דעם פירוש הנ"ל אין "ביקש לגלות את הקץ" (וואס מען האט געערעדט עשרה בטבת) איז - אין "יינה של תורה" פון פרש"י.

פרש"י כפשוטו לבן חמש למקרא - איז "ביקש לגלות את הקץ" - יעקב האט געוואלט מגלה זיין דעם קץ וואס איז (ווי מען זעט עס איצטער) טויזנטער יארן נאך דעם זמן פון יעקב ובניו.

איז דאך די קושיא ותמי' גדולה (כנ"ל ס"כ), אז דאס וואלט געבראכט צו א מורא'דיקער צובראכנקייט וכו' - באווארענט עס רש"י (בתחלת הסדרה) ע"י הוספה בלשונו "ביקש לגלות את הקץ לבניו":

"לבניו" וואס רש"י איז מוסיף (אויפן לשון פון ב"ר[104], וואס רש"י אליין[105] צייכנט אן אלס מקום לפירושו) - זאגט[106], אז יעקב האט געוואלט מגלה זיין דעם קץ נאר "לבניו"[107] (אבער ניט אז זיי זאלן עס מגלה זיין צו זייערע קינדער).

און בשעת אז נאר "בניו" וואלטן געוואוסט דעם קץ - וואלט ניט ארויסגעקומען דערפון קיין היפך התועלת, ווייל זיי (בניו) וואלט עס ניט געשאדט;

ואדרבא עס וואלט געבראכט א תועלת, ווארום בשעת "בניו" וואלטן געוואוסט (אז דער קץ איז אזוי ווייט[108], ובמילא) איז

- מוכרח -

----

103) עה"פ שמות ג, יד. 104) ריש פרשתנו. 105) דכאן "בב"ר" - הוא בפרש"י גופא דלא כרובם המכריע דהמ"מ בפרש"י שאינם בכת"י וכו' ונתוספו ע"י המעתיקים. 106) וע"פ הביאור ב"יינה של תורה" שביקש לגלות את הקץ (שהוא בזמן קרוב) לכל ישראל (בכדי לעודד אותם, כנ"ל), יש לומר, שכוונת רש"י ב"לבניו" היא - לבניך אלו התלמידים (פרש"י עה"פ ואתחנן ו, ז), לומדים ומקבלים מדרגתו. 107) וכ"ה הכוונה בפרש"י מט, א. ומה שאינו מוסיף גם שם "לבניו" - כי קאי על הכתוב "ואגידה לכם" (כדלקמן סכ"ו). 108) שזה מראה גודל החטאים שגרמו לזה - היו מוכיחים להשמר מחטאים מבהילים כאלו.

בזכרה השתדלות צו מקדים זיין די גאולה[109] - וואלטן זיי נאך פער מזרי געווען אה יוצאי חלציהם צו מוסיף זיין בתומ"צ וכו׳ (אע"פ אז זיי וואלטן ניט מגלה געווען זיי דעם קץ), און דורך דעם - מקדים געווען די גאולה.

כה. דער ביאור אין די דיוקים אין פירוש רש"י:

רש"י שטעלט זיך אויף די ווערטער "ויחי יעקב" שבתחלת הסדרה און פרעגט "למה פרשה זו סתומה"? און ער ענטפערט "לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. דבר אחר שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו, בראשית רבה".

וואס דער טעם פארוואס רש"י דארף אנקומען צו א צווייטן פירוש איז - דערפאר וואס לויטן ערשטן פירוש אז דער טעם אויף סתימת הפרשה איז צוליב דעם שעבוד איז ניט פארשטאנדיק:

די סתימת הפרשה איז דאך צווישן פ׳ ויגש מיט פ׳ ויחי יעקב וואו עס רעדט זיך וועגן דעם סוף פון יעקב׳ס זיבעצן יאר אין מצרים, וואס זיי זיינען געווען זיינע בעסטע יארן (כנ"ל ס"א), און דעמולט איז געווען נאך פאר התחלת השעבוד, ועאכו"כ פאר דעם קושי השעבוד, ווי דער בן חמש למקרא ווייס[110] -

איז ווי פאסט די סתימה צווישן פ׳ ויגש מיט פ׳ ויחי צוליב דעם שעבוד וואס איז געקומען דערנאך?!

וואס דערפאר זאגט רש"י דעם צווייטן פירוש, אז "ביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו".

און רש"י זאגט דא (ניט נאר דער לשון "ונסתלקה ממנו שכינה", נאר אויך) "ונסתם ממנו", אז עס איז נסתם געווארן אויך פון יעקב׳ן, וואס דערמיט איז מובן ביותר די סתימה וואס איז פאר די ווערטער "ויחי יעקב".

וואס אויך דער פירוש איז פארשטאנדיק אין פשש"מ, וואס דערפאר שרייבט ניט רש"י אויף דערויף "רבותינו דרשו" וכיו"ב, אע"פ וואס רש"י אליין צייכנט אן אלס מקור לפירושו - ב"ר.

כו. דערנאך אין דעם צווייטן פירוש, אין רביעי, זאגט רש"י "ביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים".

- וואס -

----

109) שזה אפשר גם לפי פשוטו של מקרא - ראה לעיל סוף סכ"א. 110) וראה גם פרש"י עה"פ וארא ו, טז.

וואס אויך דא איז דער פירוש אז יעקב האט געוואלט מגלה זיין דעם קץ נאר "לבניו", ווי אין ערשטן פירוש (כדי עס זאל זיין באווארענט די קושיא ותמי' גדולה הנ"ל וואס פרעגט זיך אין דעם ענין בפשש"מ), אבער רש"י דארף דא ניט שרייבן דעם ווארט "לבניו" - דערפאר וואס דא איז דאס מובן בפשטות, ווארום דא רעדט זיך דאך דער כללות הענין וועגן יעקב'ס רעדן צו זיינע קינדער, און עס שטייט בפירוש אין פסוק "ואגידה לכם", וואס אויף די ווערטער שטעלט זיך רש"י, און אזוי אויך דאס וואס עס שטייט דערנאך[111] "הקבצו ושמעו גו'" גייט עס אויך אויף "בני יעקב",

און ווי מובן אויך בפשטות אז בשעת יעקב האט גערופן זיינע קינדער - זיינען דארטן געווען נאר זיי אליין, און ניט זיינע אייניקלעך וכו'.

און אין דעם פירוש זאגט ניט רש"י "ונסתם ממנו", נאר "ונסתלקה ממנו שכינה":

דער טייטש "ונסתלקה ממנו שכינה" איז ניט ווי מלמדים טייטשן, אז עס איז פון אים צוגענומען געווארן דער ענין הנבואה, ווארום מען זעט דאך אז אויך דערנאך האט ער געזאגט כמה עניני נבואה, ווי ער האט געזאגט צו דן וועגן שמשון און זיינע ישועות פון פלשתים, ועד"ז וועגן מלכות יהודה וכו',

נאר דער פשט פון "נסתלקה ממנו שכינה" איז - אז עס איז פון אים נסתלק געווארן די שכינה (נאר) בנוגע צו מגלה זיין דעם קץ, וואס דערפאר, איז ווי נאר יעקב האט דערזעהן אז "נסתלקה ממנו שכינה" - האט ער געוואוסט אז מען איז ניט צופרידן פון דעם וואס ער וויל מגלה זיין דעם קץ, און דערפאר האט ער דאס ניט מגלה געווען; אבער בשאר ענינים איז ביי אים נאך געבליבן די נבואה, ווי מען זעט ווייטער בהמשך הכתובים (כנ"ל).

און דאס איז אויך דער ביאור אין דעם וואס רש"י איז מוסיף "והתחיל אומר דברים אחרים", דלכאורה האט רש"י געדארפט זאגן נאר אז "נסתלקה ממנו שכינה" און דערפאר האט ער זיי ניט מגלה געווען דעם קץ; וואס איז ער מוסיף "והתחיל אומר דברים אחרים" וואס מען זעט עס גלייך דערנאך בפשטות הכתובים?

נאר רש"י וויל דערמיט מדגיש זיין, אז נאר אויף דעם ענין הקץ איז "נסתלקה ממנו שכינה", אבער ניט לגבי די

- אנדערע -

----

111) פרשתנו מט, ב.

הנחת הת' בלתי מוגה

אנדערע ענינים, און דערפאר קען זיין "התחיל אומר דברים אחרים".

כז. דער ביאור החילוק צווישן דעם ערשטן פרש"י, וואס דארטן זאגט ער "ונסתם ממנו", אז אויך פון יעקב איז נסתם געווארן דער קץ, און דא זאגט ער נאר "ונסתלקה ממנו שכינה" (דהיינו - נאר בנוגע לגלות לבניו את הקץ, כנ"ל):

אין דעם ערשטן פירוש שטעלט זיך רש"י אויף דער סהימה פאר פ' ויחי, פאר "ויחי יעקב", דערפאר טייטשט ער אז "נסתם ממנו", אויך פון יעקב'ן (כנ"ל), משא"כ אין דעם צווייטן פירוש, אין רביעי, איז ניטא קיין הכרח צו זאגן אז נסהם אויך פון יעקב'ן, זאגט רש"י דערפאר - מערניט ווי "נסתלקה ממנו שכינה".

כח. פון די נפלאות אין פירוש רש"י[112].

עס איז פארשטאנדיק אויך פאר א בן חמש למקרא אז דאס וואס יעקב האט געוואלט מגלה זיין דעם קץ איז ניט ח"ו צוליב אויסווייזן זיך, אז ער ווייס דעם קץ, צו ווייזן זיין גרויסקייט - ח"ו צו זאגן אזוי אויף יעקב אבינו! ועאכו"כ זאגן אז בשעת ער האלט בא גייך אין עולם האמת - זאל אים זיין נוגע צו באווייזן זיין גדולה ח"ו,

נאר יעקב האט געוואלט מיט דעם אויפטאן - ער האט געוואלט אז דורך דעם וואס מען וועט וויסן דעם קץ זאל מען מוסיף זיין עבודת ה',

און ווי מען זעט עס איצט, אז בשעת מען זאגט אז "אט אט קומט משיח", איז דאס פועל א הוספה אז מען זאל טאן אלע ענינים שלא יגרום החטא ח"ו, וכנ"ל.

פרעגט זיך אין דעם אבער די שאלה: ממ"נ, אויב ס'איז אן ענין טוב צו מגלה זיין דעם קץ איז פארוואס "נסתלקה ממנו שכינה"? און אויב דער אויבערשטער איז ניט צופרידן דערמיט - איז ווי קומט עס אז יעקב, וואס ער איז געווען פון די אבות וואס "האבות הן הן המרכבה"[113] - זאל וועלן מגלה זיין דעם קץ?

מוז מען זאגן, אז עס איז דא אן ענין אין ביידע אופנים, און ביידע האבן אן ארט אין "אלו ואלו דברי אלקים חיים"[114], און יעקב האט געוואלט אין איין אופן, און דערנאך

- איז -

---

112) ראה של"ה מס' שבועות שלו קפא, א. 113) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. 114) עירובין יג, ב.

אין "נסתלקה ממנו שכינה", צו באווייזן אז די הנהגה זאל זיין באופן אחר, וכדלקמן.

כט. עס זיינען פאראן צוויי אופנים אין עבודת האדם, וואס איינע פון זיי איז בבחינת "נסתלקה (ממנו) שכינה" און די צווייטע - ווי ער געפינט זיך מיט דער שכינה:

עס איז דא אן אופן העבודה וואס איז ווי די שכינה איז מיט אים, וואס שכינה איז "על שם ששוכנת ומתלבשת"[115] - וואס דעמולט איז ניט אזוי בשלימות דער "קב שלו"[116]; און עס איז דא אן אופן העבודה וואס איז ווי "נסתלקה ממנו שכינה".

וואס הגם אז ווי איז שייך לכאורה צו זאגן "נסתלקה ממנו שכינה" ס'איז דאך "מלא כל הארץ כבודו"[117], ובפרט זאגן ביי א אידן, אז "נסתלקה ממנו שכינה" און אז עס איז ניטא בא אים דער "הקב"ה עוזרו" - איז דאך זיכער ניט שייך -

איז אבער דא אן עבודה וואס עיקרה איז אתעדל"ת, עס איז נאר דא דער "הקב"ה עוזרו" וואס גיט כח אויף דעם אהעדותא דלתתא;

און עס איז דא אן אופן עבודה אז עס איז דא מיט אים די שכינה צוזאמען, וואס דעמולט פעלט אין "קב שלו".

וואס דאס איז דער טעם וואס "נסתלקה ממנו שכינה", פון יעקב - ווארום עס פאדערט זיך די עבודה פון מענטשן ניט נאר אין אן אופן אז ביי אים זאל ניט זיין קיין נהמא דכסופא[118], נאר אז עס זאל ביי אים זיין בשלימות דער "קב שלו"[119],

יעקב האט אבער געוואלט, און ניט נאר געזאגט, נאר "ביקש (יעקב)", ער האט געבעטן - אז די גאולה זאל קומען וואס שנעלער.

אבער דערנאך איז געווען "נסתלקה ממנו שכינה" - ווארום עס פאדערט זיך דער שלימות אין קב שלו, כנ"ל.

ל. וואס כל הנ"ל רעדט זיך אלץ וועגן "בניו" צי מען זאל זיי מגלה זיין דעם קץ, און דורך דעם וועט פעלן אין דעם "קב שלו" זייערן, אדער מען זאל זיי ניט מגלה זיין דעם קץ, און דער "קב שלו" זייערער זאל זיין בשלימותו.

עס פרעגט זיך אבער די שאלה: ווי דארף זיין בא יעקב'ן - אליין? -

----

115) הניא פמ"א (נז, ב). 116) דאה ב"מ לח, א.
117) ישעי' ו, ג. 118) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. 119) ראה לקו"ש חט"ו ע' 95.

הנחת הת' בלתי מוגה

אליין? ער איז דאך אין עולם האצילות, עולם האחדות, און ער האט שוין פון פריער דעם "קב שלו" - צי פאדערט זיך אז ביי אים זאל אויך זיין "נסתלקה ממנו שכינה" צו ניט?

איז דאס איז דער חילוק צווישן די צוויי פירושי רש"י: אין אנהויבס סדרה שטייט אז "נסתם ממנו" - אויך פון יעקב'ן, אז אויך בא אים דארף זיין "נסתלקה ממנו שכינה", און אין פרשה רביעי שטייט נאר "נסתלקה ממנו שכינה", עס האט געפעלט נאר לגבי מגלה זיין דעם קץ לבניו, אבער ביי אים אליין איז דאס געבליבן, כנ"ל.

לא. דער לימוד שע"פ פשש"מ, איז געווען, כמובן, ניט נאר בזמן רש"י, נאר אויך לפנ"ז, ביז - בזמן הבית, ווארום אויך דעמולט איז דאך געווען עניך התורה,

און וויבאלד אז רש"י האט מכוין געווען לאמיתתו פון פשש"מ - קומט אויס, אז מלמדים וואס האבן געלערנט מיט א קליינעם אינגעלע צי מיט א קליינע מיידעלע בזמן הבית, אויב זיי האבן מכוין געווען לאמיתתו של פשש"מ - האבן זיי געלערנט מיט זיי דעם פשט ווי עס שטייט אין רש"י,

ס'איז מערניט וואס דערנאך האט עס רש"י מגלה געווען בעל-פה צו בכתב.

ובעניננו קומט אויס, אז א מלמד וואס האט געלערנט בזמן שלמה, האט ער געלערנט ביידע פירושי רש"י אין "ביקש לגלות את הקץ", סיי ווי עס שטייט אין אנהויבס סדרה, און סיי ווי עס שטייט אין תחלת פרשה רביעי.

לב. ויה"ר אז מען זאל טאן בכל העינינים וואס ברענגען צו דעם קץ וואס דעמולט, לע"ל, וועט זיין די שלימות פון אלע ענינים, און דעמולט וועט מען לערנען תורה אנהויבנדיק פון לימוד התורה ע"פ פשט מיט פרש"י, סיי קטנים און סיי גדולים, און דערנאך לימוד התורה ע"פ רמז, ע"פ דרוש און ע"פ סוד און הלכה שבתורה,

דורך דעם פתח את הדרך וואס מען האט פריער געלערנט פרש"י. און דעמולט וועט מען זוכה זיין צו זעהן די אמיתית פון פרש"י אין פשש"מ צוזאמען מיט "יינה של תורה", ביז - נפלאות שבפרש"י.

און פון "ויחי יעקב" און די פסוקים שלאח"ז - וועט מען קומען צו "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'", ווי ער זאגט אין מדרש אויף דעם אז "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין",

ביז אז מען זאגט "ואלה שמות בני ישראל", אז אפילו

- זייערע -

הנחה הת' בלתי מוגה

זייערע שמות, אן ענין וועלכן מען דארף האבן נאר צוליב דעם אז א זולת זאל אים קענען רופן[120], זיינען בשלימות, ווארום זיי האבן זיי אפגעהיט בשלימותם, ועאכו"כ ענינים חשובים יותר,

און ווי עס שטייט ווייטער אין פ' שמות אז דער אויבערשטער האט געזאגט צו משה'ן "אהי' אשר אהי'", אז שוין אין דער ערשטער גאולה איז דא די גאולה האחרונה,

און מען קומט לימות המשיח וואס דעמולט וועט מען מקיים זיין מצוות "כמצות רצונך"[121], און אין תורה - וועט מען דעמולט לערנען תורתו של משיח[122], וואס "תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח"[123].

און דעמולט וועט זיין א גאולה שאין אחרי' גלות[124], דורך "גואל ראשון הוא גואל אחרון"[125], רואס עס וועט זיין "אהרן ומשה עמהם"[126],

במהרה בימינו ממש.

* * *

לג. בנוגע צו די הערות פון טאטן אויפן זהר בפרשתנו (פ' ויחי), שטעלט ער זיך[127] אויף דעם וואס ער זאגט אין זהר[128] אן ענין פארבונדן מיט חודש תשרי, אז "מיומא דר"ה ויום הכפורים עד חמש סרי יומין לירחא" ווייס מען נאך ניט "מאן נצח דינא", און בשעת אידן גייען ארויס אין אן אופן אז "עאלין בסוכה, אתרוג בשמאלא לולב בימינא" זעהן אלע אז "אינון נצחין דינא", אז אידן האבן מנצח געווען וכו'.

און ער איז מבאר אין די הערות די דיוקי הלשונות פון דעם זהר, און ער איז דאס אויך מקשר[129] מיט דעם ענין פון חנוכה, וואס דאס איז א ענין שהזמן גרמא, ווארום מ'געפינט זיך אין חודש טבת, און "אזלינן מיני'" - פון חנוכה, וכדלקמן.

לד. בא נר חנוכה געפינט מען כמה דרגות: מעיקר הדין דארף

- זיין -

----

120) ראה הו"א ויחי קג, ג. סה"מ תש"ט ע' 17 (הראשון) ואילך. 121) ראה הו"ח ויחי צה, א. צו, ג-ד. אוה"ת ויחי (כרך ו) התשכח, ב ואילך. ד"ה וככה תרל"ז פי"ז ואילך. 122) ראה פרש"י עה"פ שה"ש א, ב. 123) קה"ר פי"א, ח. וראה גם שם פי"ב, א. 124) ראה הוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב. 125) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שה"פ פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים. 126) יומא ה, ב. וראה גם הוד"ה אחד - פסחים קיד, ב. 127) לקוטי לוי"צ לזח"א ע' רג ואילך. 128) ח"א רכא, א. 129) שם ע' ריד.

הנחה הה' בלתי מוגה